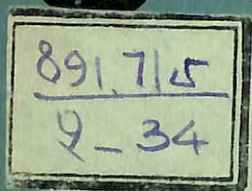

Ա. Պ. ԶԵԽՈՎ

ՏՂԱՄԵՐԸ

891.715

Զ-34

937

16204
DK
36695

891.714
9-34

Ա. ԶԵԽՈՎ

30 MAY 2011

Տ Ղ Ա Ն Ե Ր Ը

Թարգմ. Հ. Տ. ԱՎԱԳՅԱՆ
Նկարները Պ. ԱԼՅԱԿՐԻՆՍԿՈՒ

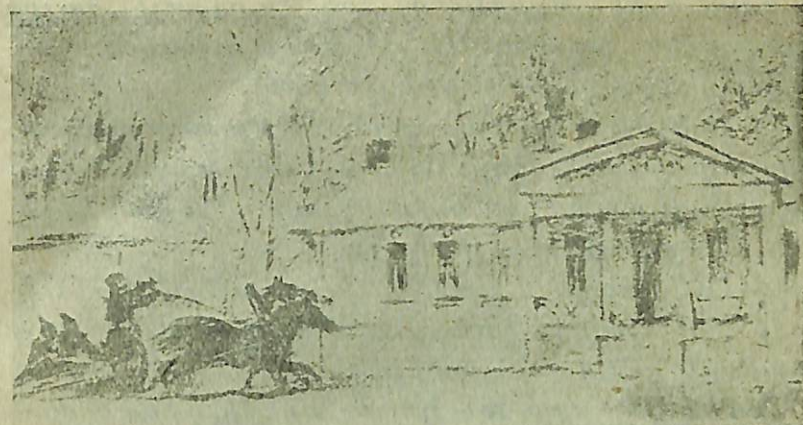
БИБЛИОТЕКА
Государственного музея
ДЕТСКОЙ КНИГИ

ՊԵՏԶՐՍ
ՀԿՅԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱ-ՊՍՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

ՓՈՔՐԱՀԱՍԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Պատ. խմբագիր՝ ԵՒ. ՉՈՓՈՒՐՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր՝ Ա. ԽՈՒՂՅԱՆ
Սրբագրիչ՝ Ռ. ՆՇԱՆՅԱՆ

Գլավիճի լիսգուր Կ—4465, հրատ. 3878
Պատվեր 1133, տպած 3000
Պետհրատի տպարան, Յերեվան, II Կնուկյանցի, 4

— Վոլոդյան լեկավ, — բղավեց մեկը բախում:
— Վոլոդիչկան յեկավ, — բացականչեց Նատալյան, ներս վազելով սեղանատուն: — Ախ, աստված իմ: Կարալյովների ամբողջ ընտանիքը, փորը ժամ առ ժամ սպասում էր Վոլոդյային, նետվեց դեպի լուսամուտները: Գլխավոր մուտքի առաջ կանգնած էր մի լայն սահնակ, և յերեք սպիտակ ձիերից թանձր գոլորշի յեր բարձրանում: Սահնակը դատարկ էր, փորովհետև Վոլոդյան արդեն՝ կանգնած էր նախասենյակում և կարմրած, մրսած ձեռքերով արձակում էր գլխանոցը: Նրա գիմնազիական վերարկուն, գլխարկը, կրկնակոշիկներն ու քունքի մագերը ծածկված էին յեղյամով, և նա ամբողջովին գլխից մինչև փոք աչքիսի մի դուրեկան սառնամանիքային հոտ երարձակում, փոր, նրան նայելով ուզում էին մրսել և ասել՝ «բո՛ւ-ու-ու»: Մայրն ու մորաքույրն շտապեցին գրկել ու համբուրել նրան, Նատալյան ընկավ նրա փոքերն ու սկսեց հանել թաղյակները, քույրերը ճշոց բարձրացրին, դռները

20804-59

ճռճռում ելին, թրրիկում, իսկ Վոլոդյայի հայրը
ժիլետով ու մկրառը ձեռքին ներս վազեց նախա-
սենյակ ու բացականչեց վախեցած՝

— Իսկ մենք քեզ դեռ յերեկ ելինք սպասում:
Լավ տեղ հասար: Բարեհաջող: Տեր աստված իմ,
ախրը թողեք մի հոր հեռ վողջագուրվի: Ի՞նչ ե, չը-
լինի թե յես դրա հայրը չեմ:

— Հա՛ֆ, հա՛ֆ, — թավ ձայնով հաջում եր Մի-
լորդը՝ հսկայական շունը, թխկթխկացնելով պոչը
պատերին ու կահկարասիքին:

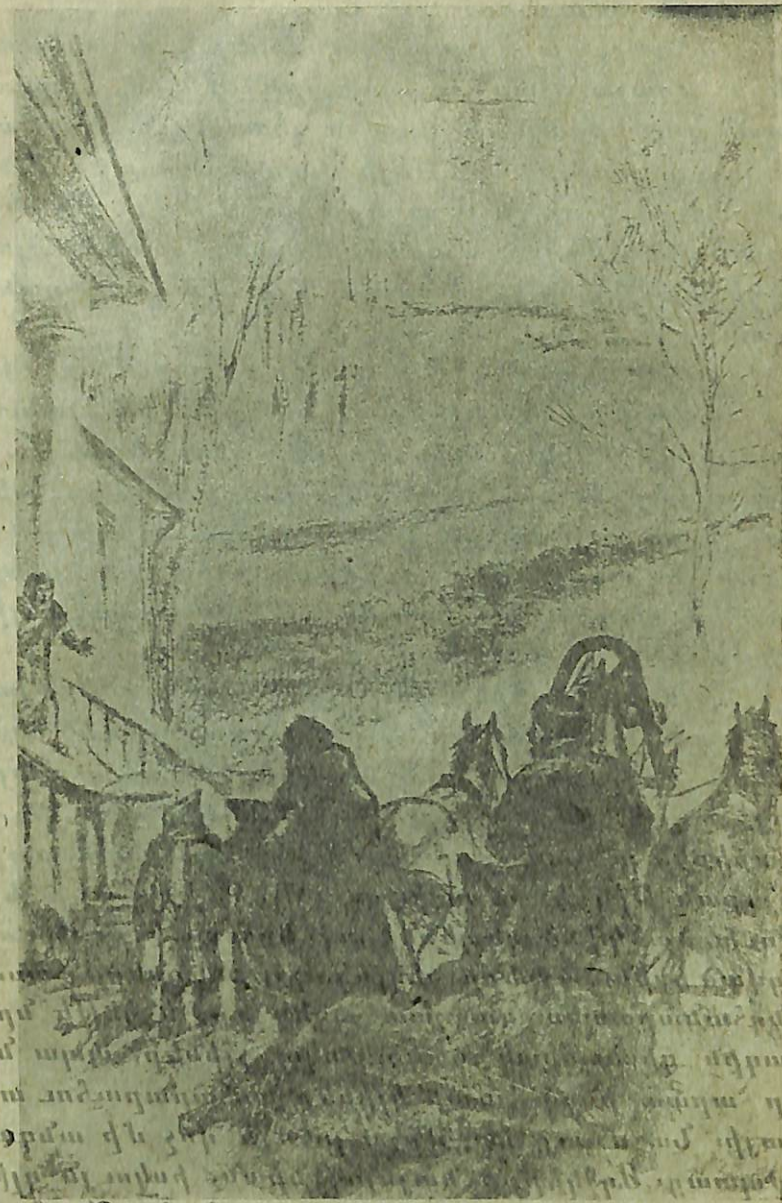
Ամեն ինչ միացել, դռներ եր մի միասնական
համատարած, բերկրալից հնչյուն, վոր տեեց մոտ
յերկու րոպե: Յերբ ուրախության առաջին թա-
փըն անցավ, կարալյոֆները նկատեցին, վոր բացի
Վոլոդյայից նախասենյակում գտնվում եր նաև մի
փոքրիկ մարդ, փաթաթված թաշկինակներով, շա-
լերով ու գլխանոցով և ծածկված յեղյամով: Նա
անշարժ կանգնած եր անկյունում աղվեսի մեծ
քուրքից ընկնող շվաքի մեջ:

— Վոլոդիչկա, իսկ դա ո՞վ ե, — հարցրեց շշնջա-
լով մայրը:

— Վա՛հ, — գլխի ընկավ Վոլոդյան. — Դա, պատիվ
ունիմ՝ ներկայացնելու, իմ ընկեր Չեչևիցյինն ե,
յերկրորդ գասարանի աշակերտ... Յես նրան բերել
եմ մեզ մոտ հյուր:

— Շատ ուրախ եմք, շնորհ արեք, — ասաց ուրա-
խացած հայրը. — Ներեցեք, յես տնավարի, առանց
սերթուկի յեմ... Խնդրեմ համեցեք: Նատալյա, ող-
նիր պարոն Չեչևիցյինին հանվելու: Տեր աստված
իմ, դե մի քչեք եղ շանը: Դա պատիվ ե:

Մի քիչ հետո Վոլոդյան ու նրա բարեկամ Չե-
չևիցյինը, աղմկոտ հանդիպումից ջգմած ու ցրտից

— ա և Գլխավորվում եր տեղ Վոլոդյան եր մի լայն սահման:

դեռևս վարդագույն, նստած եյին սեղանի մոտ ու թեյ եյին խմում:

Չմեռային արեգակը, թափանցելով լուսամուտների վրայի ձյան ու նախշերի միջով, դողդողում եր ինքնայեռի վրա ու լողացնում եր մաքուր ճառագայթները թեյի փողոցաթասում: Սենյակում տաք եր, և տղաներն զգում եյին, թե ինչպես նրանց մրսած մարմիններում, չցանկանալով տեղի տալ իրար, խողովում եյին տաքությունն ու ցուրտը:

— Ահա՜ շուտով և ջրորհներն ե. — ասում եր ձիգ տալով հայրը, մոռթ շիկագույն ծխախոտից գլանակ վոյորելով: — Իսկ վաղուց եր, փոր ամառ եր, և մայրըդ լաց եր լինում քեզ ճամփու դնելիս: Ըհը՛, տեսար հրես դու ել յեկար... Ժամանակն, ախպերս, արագ ե անցնում: Պարոն Չիբիսով, համեցեք, շատ եմ խնդրում, մի քաշվեք: Մեզ մոտ պարզ պիտի լինել:

Վոլոդյայի յերեք քույրերը՝ Կատյան, Սոնյան և Մաշան — նրանցից ամենից մեծը տասնմեկ տարեկան եր — նստած եյին սեղանի մոտ և աչքները չեյին պոկում նոր ծանոթից: Չեչեից յինը նույն տարիքին ու հասակին եր, ինչ փոր Վոլոդյան, բայց այդքան թխտիկ ու սպիտակ չեր, այլ նիհար եր, թուխ, ծածկված պեպեններով: Նրա մազերը կոշտ և ցցված եյին, աչքերը նեղլիկ, շրթունքները հաստ, ընդհանարապես նա շատ տգեղ եր, և յեթե նրա հագին գիմնագլխական կուրտիկա չլիներ, ապա նա իր արտաքինով նման կլիներ խոհարարուհու տղայի: Նա մռայլ եր, միշտ լուռ և փոչ մի անգամ չժպտաց: Աղջկերբը, նայելով նրան, իսկույն գլխի ընկան, փոր դա, յերևի, շատ խելոք և գիտուն մարդ ե: Նա անընդհատ մտածում եր ինչ փոր բանի մա-

— Հաֆ, հաֆ, — թավ ձայնով հաջում եր Միլորդը:

սին և այնպես եր զբաղված իր մտքերով, վոր յերբ նրան հարցնում եյին վորեւ բանի մասին, նա ցնցվում եր, թափ եր տալիս գլուխն ու խընդրում կրկնել հարցը:

Աղջկերքը նկատեցին, վոր միշտ ուրախ ու ասող-խոսող Վոլոդյան ել, այս անգամին խոսում եր քիչ, բոլորովին չեր ժպտում և կարծես նույնիսկ ուրախ չեր, վոր յեկել եր տուն: Քանի դեռ նստած եյին թեյի, նա դիմեց իր քույրերին միայն մեկ անգամ, և այն ել ինչ վոր տարրորինակ խոսքերով: Նա ցույց տվեց մատով ինքնայեռն ու ասաց՝

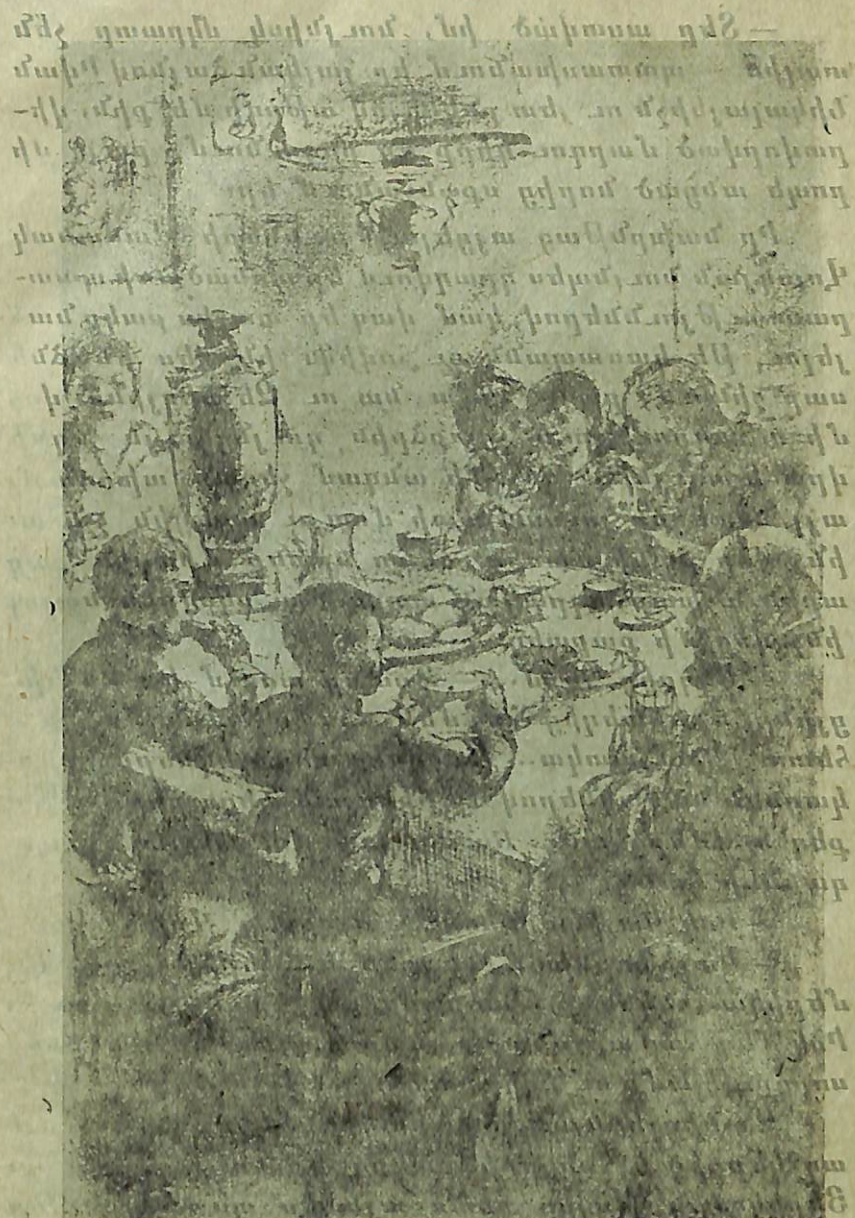
— Իսկ Կալիֆորնիայում թեյի փոխարեն խմում են ջին:

Նա ել եր զբաղված ինչ վոր մտքերով, և այն հայացքները, վոր յերբեմն նա փոխանակում եր իր բարեկամ Չեչեիցյինի հետ, յեզրակացնել եր տալիս, վոր տղաների մտքերն ընդհանուր եյին:

Թեյից հետո բոլորն անցան փոքրերի սենյակը Հայրն ու աղջկերքը նստեցին սեղանի մոտ ու ըզբաղվեցին գործով, վորն ընդհատվել եր տղաների գալով: Նրանք գույնգգույն թղթից շինում եյին ծաղիկներ ու ծոպավոր ժապավեններ տոնածառի համար: Դա զբաղիչ ու ազմեպի աշխատանք եր: Ամեն մի նոր շինած ծաղիկն աղջկերքը դիմավորում եյին խանդավառ բացականչություններով, նույնիսկ սարսափի ձայներով, կարծես այդ ծաղիկն ընկնում եր յերկնքից: Հայրիկը նույնպես սրանչանում եր և յերբեմն գցում եր մկրատը գետին, բարկանալով նրա վրա, վոր նա բռնի ե:

Մայրը ներս եր վազում փոքրերի սենյակը սաստիկ մտահոգված դեմքով ու հարցնում՝

— Ո՞վ ե վերցրել իմ մկրատը: Նլի Իվան Նիկայանիչ, դու յես վերցրել իմ մկրատը:

— Իսկ Կալիֆորնիայում թեյի փոխարեն խմում են ջին:

— Տեր աստված իմ, նույնիսկ մկրատը չեն տալիս, — պատասխանում եր լալիան ձայնով Իվան Նիկալայիչն ու յետ ընկնելով աթոռի մեջքին, վիրավորված մարդու դիրք եր ընդունում, բայց մի ըոպե անցած նորից սքանչանում եր:

Իր նախընթաց այցելությունների ժամանակ Վոլոդյան նույնպես զբաղվում եր տոնածառի պատրաստություններով, կամ վազ եր տալիս բակը նայելու, թե կառապանն ու հովիվն ինչպես են ձնե սար շինում, բայց հիմա նա ու Չեչեկցիներ վոչ մի ուշադրություն չդարձրին գույնգույն թղթի վրա և նույնիսկ վոչ մի անգամ չեղան ախոռում, այլ նստեցին լուսամուտի մոտ ու սկսեցին շնչալ ինչ վոր բանի մասին: Հետո նրանք միասին բաց արին աշխարհագրական ատլասն ու սկսեցին նայել ինչ վոր մի քարտեզ:

— Սկզբից Պերմ... — կամաց ասում եր Չեչեկցիներ... — ետեղից Տյումեն... հետո Տոմսկ... հետո... հետո... Կամչատկա... Եստեղից սամոյեդները կանցկացնեն նավակներով Բերինգյան նեղուցից... Ահա քեզ և Սմերիկան... Եստեղ շատ մուշտակավոր գագաններ կան:

— Իսկ Կալիֆոռնիան, — հարցրեց Վոլոդյան:

— Կալիֆոռնիան ներքեն ե... հերիք ե վոր Ամերիկա ընկնենք, Կալիֆոռնիա հասնելը հեշտ ե: Իսկ մեզ համար սնունդ կարող ենք ճարել վորսորդությամբ ու կողոպուտով:

Չեչեկցիներն ամբողջ օրն իրեն հեռու եր պահում աղջկերբից և հոնքերի տակից եր նայում նրանց: Յերեկոյան թեյից հետո այնպես պատահեց, վոր նրան մի հինգ ըոպելով թողին մենակ աղջկերբի հետ: Անհարմար եր լուռ մնալ նա խստո-

— Սկզբից Պերմ... — կամաց ասում եր Չեչեկցիներ:

ընն հազաց, աջ ափով շփեց ձախ ձեռքը, մոայլ նայեց Կատյային ու հարցրեց՝

— Դուք կարդացել ե՞ք Մայն-Րիդին:

— Վոչ, չեմ կարդացել... Լսեցեք, դուք կարողանում եք չմոռցնելով սահել:

Ընկղմված իր մտքերի մեջ, Չեչևիցյինը վռնչիչ չպատասխանեց այդ հարցին, այլ միայն սաստիկ ուռցրեց աչտերն ու այնպիսի հոգոց հանեց, կարծես թե սաստիկ շոգում եր: Նա նորից աչքերն ուղղեց Կատյային ու ասաց՝

— Յերբ բիզոնների հոտը վազում է պամպասներով, դողում է գետինը, իսկ այդ ժամանակ մուստանգները, վախեցած, քացի յեն գցում ու խրխրնջում են:

Չեչևիցյինը տխուր ժպտաց ու ավելացրեց՝

— Նաև հնդկացիները հարձակվում են գնացքների վրա: Բայց ամենից վատը, մոսկիտներն են ու տերմիտները:

— Իսկ դրանք ի՞նչ են:

— Դրանք մրջնիկների նման բան են, միայն թևեր ունեն: Շատ պինդ կծում են: Կիտե՞ք յես ով եմ:

— Պարոն Չեչևիցյինը:

— Վոչ: Յես Մոնտիգոմո Բագեյի ձիրանն եմ, անհաղթելիների առաջնորդը:

Մաշան, բոլորից փոքր աղջիկը, նայեց նրան, հետո լուսամուտին, փորի յետևում արդեն յերեկոյեր, և ասաց մտադրադ՝

— Իսկ մենք յերեկ վոսպ եյինք յեփել:

Չեչևիցյինի բոլորովին անհասկանալի խոսքերը և այն, փորնա անընդհատ փսփսում եր Վոլոդյայի հետ, և այն, փոր Վոլոդյան չեր խաղում, այլ միայն մտածում ինչ փոր բանի մասին, — այդ բոլորը խոր-

հրդավոր եր ու տարօրինակ: Յեվ յերկու մեծ աղջկերքը, Կատյան ու Սոնյան, սկսեցին ուշադրությամբ հետևել տղաներին: Յերեկոյան, յերբ տղաները պառկում եյին քնելու, աղջկերքը գաղտնաբար մոտեցան դռանն ու լսեցին նրանց խոսակցությունը: Ո՛ր, ինչեր իմացան նրանք: Տղաները պատրաստվում եյին փախչելու ինչ փոր Մամերիկա, փոսկի ձեռքեցելու: Ամեն ինչ արդեն պատրաստ եր ճանապարհի համար՝ ատրճանակ, յերկու դանակ, չոր հաց, խոշորացույց — կրակ ստանալու համար, կողմացույց և չորս ռուբլի փող: Նրանք իմացան, փոր տղաներն ստիպված պիտի լինեն անցնելու մի քանի հազար վերստ, իսկ ճանապարհին կովելու են վագրերի ու վայրենիների հետ: Հետո փոսկի և փողոսկր պիտի հանեն, թշնամիներ սպանեն, դառնան ծովային ավազակներ, խմեն ջին և վերջի վերջո ամուսնանան գեղեցկուհիների հետ ու մշակեն պլանտացիաներ: Վոլոդյան ու Չեչևիցյինը խոսում եյին ու տարվելով իրար ընդհատում: Այդտեղ Չեչևիցյինն իրեն անվանում եր այսպես՝ «Մոնտիգոմո Բագեյի ձիրան», իսկ Վոլոդյան — «Իմ սպիտակամորթ յեղբայր»:

— Տես հա, մայրիկին մի ասա, — ասաց Կատյան Սոնյային, յերբ գնում եյին քնելու: — Վոլոդյան Մամերիկայից կբերի մեզ համար փոսկի և փողոսկր, իսկ յեթե դու ասես, նրան չեն թողնի:

Ջրորհնեքի նախընթաց որը Չեչևիցյինն ամբողջ ժամանակ նայում եր Ասիայի քարտեզն ու ինչ փոր բան գրի առնում, իսկ Վոլոդյան, հոգնատանջ, թխլիկ, կարծես մեղու կծած լինել, մոայլ ման եր գալիս սենյակներում և փոշինչ չեր ուտում: Յեվ

նույնիսկ մեկ անգամ մանկանոցում նա կանգ առավ սրբապատկերի առաջ, խաչակնքեց յերեսն ու ասաց՝

— Տեր իմ, ներիր ինձ մեղավորիս: Տեր իմ, պահիր իմ խեղճ, թշվառ մայրիկին:

Յերեկոյան դեմ նա լաց յեղավ: Յերբ գնում էր քնելու, նա յերկար գրկում էր հորը, մորն ու քույրերին: Կատյան ու Սոնյան հասկանում էին բանն ինչու՞մն է, իսկ փոքրը, Մաշան, փոչինչ չէր հասկանում, բացարձակորեն փոչինչ, և միայն յերբ նայում էր Չեչեկիցյինին, մտածմունքի մեջ էր ընկնում և ասում հոգոց հանելով՝

— Յերբ պասը գալիս է, դայակս ասում է պետք է ուտել սիսեռ և փոսպ:

Ջրորհների առավոտյան կանուխ Կատյան ու Սոնյան կամաց վեր կացան անկողնուց և գնացին նայելու, թե ինչպես պիտի տղաները վախճեյին Մամերիկա: Ծածուկ մոտեցան դռանը:

— Ուրեմն դու չե՞ս գնալու, — բարկացած հարցրնում էր Չեչեկիցյինը: — Ասա, չե՞ս գա:

— Տեր Աստված, — կամաց լաց էր լինում Վորդյան: — Բա յես փնց գնամ, յես մայրիկիս եմ խղճում:

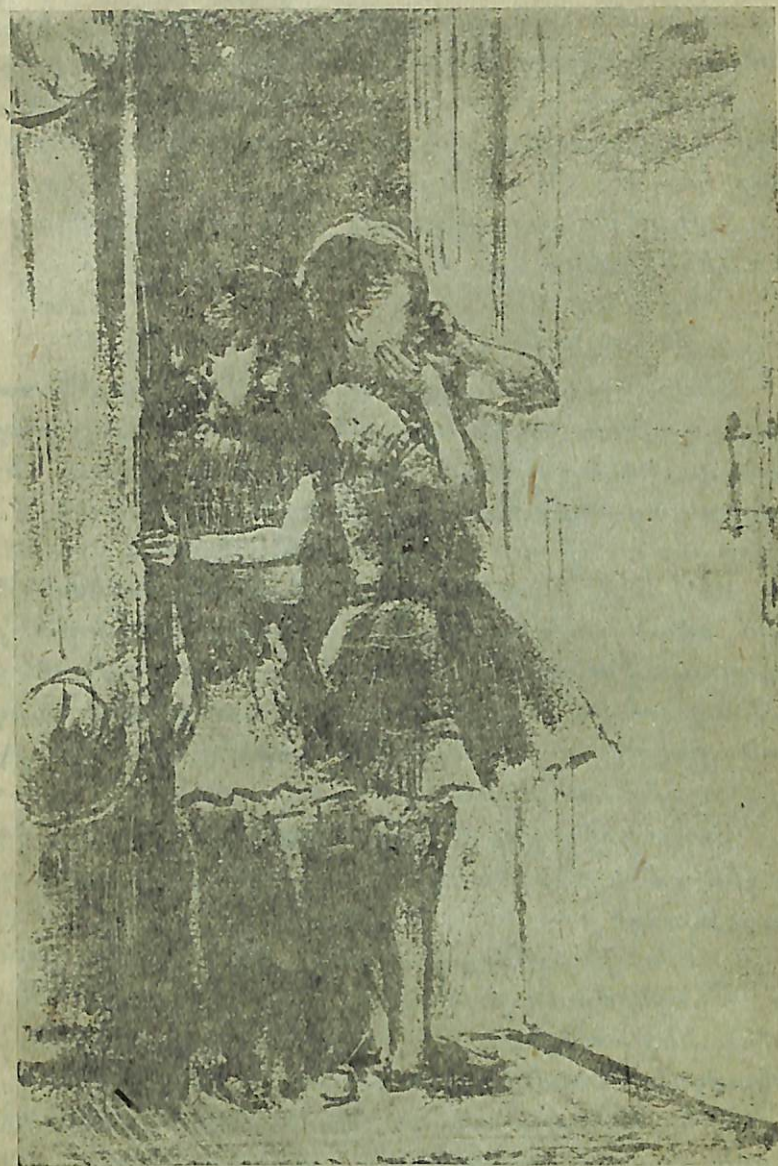
— Իմ սպիտակամորթ յեղբայր, յես քեզ խընդրում եմ, գնանք: Դու ինքդ եյիր հավատացնում. փոր կգնաս, ինքդ ինձ խաբեցիր բերեցիր, իսկ հենց գնալու ժամանակն յեկավ, վախեցար:

— Յես... Յես չեմ վախենում, այլ յես... յես մայրիկիս եմ խղճում:

— Դու ասա՛ կգնամ, թե չե:

— Յես կգնամ, միայն... միայն սպասիր: Յես ուզում եմ տանը մի քիչ ապրել:

— Վոր եդպես է յես ինքս կգնամ, — վորոշեց

Ո՛ր, ինչեր իմացան նրանք:

Չեչևիցյիներ:— Առանց քեզ ել յուր կգնամ: Բնա, դեռ ուզում եյիր վագրերի դեմ փորսի գնալ, կռիվ անել: Վոր եղպես ե տուր ինձ իմ պատիճները:

Վոլոդյան այնպես դառը լաց յեղավ, փորքույրերը չգիմացան ու նույնպես կամացուկ լաց յեղան: Լոռթյուն տիրեց:

— Ուրեմն դու չե՞ս գա, — մի անգամ ել հարցրեց Չեչևիցյիներ:

— Կր... կգամ:

— Դե հագնվիր:

Յե՛վ Չեչևիցյիներ, փորպեսզի Վոլոդյային համոզի, գովում եր Ամերիկան, մոնչում վագրի նրման, պատկերացնում շոգենավը, հայհոյում եր, խոստացավ տալ Վոլոդյային ամբողջ փղոսկրը և բոլոր առյուծի ու վագրի մորթիները:

Յե՛վ այդ լղարիկ, թուխ, կոշտամազ ու պեպենոտ տղան աղջկերքին թվում եր արտասովոր, նըշանավոր: Դա հերոս եր, վճռական, անվախ մի մարդ և մոնչում եր նա այնպես, փոր դռան յետևը կանգնած, իսկապես կարելի չեր կարծել, փոր զա վագրը ե, կամ առյուծ:

Յերբ աղջկերքը վերադարձան իրենց սենյակ ու հագնվում եյին, Կատյան, աչքերն արտասուենքով լիքը, ասաց՝

— Ախ, ինչպես սարսափելի յե:

Մինչև ժամը յերկուսը, յերբ նստեցին ճաշի, ամեն ինչ հանգիստ եր, բայց ճաշին բանից դուրս յեկավ, փոր տղաները տանը չեն: Ուղարկեցին ծառաների սենյակը, ախոռը, կողաշենքը— գործակատարի մոտ— ալդտեղ նրանք չկային: Ուղարկեցին գյուղ— այնտեղ ել չգտան: Թեյն ել հետո նույնպես խմեցին առանց տղաների, իսկ յերբ նստում եյին

ընթերցում, մայրիկը շատ եր անհանգստանում, նույն իսկ լաց եր լինում: Իսկ գիշերը նորից գնացին գյուղ, փնտռեցին, ման յեկան յապտերներով գետի մոտ:

Աստված իմ, ինչպիսի իրարանցում բարձրացավ:

Մյուս օրը յեկել եր ուրյադնիկը, սեղանատանը գրում եյին ինչ փոր մի թուղթ: Մայրը լաց եր լինում:

Բայց ահա պատշգամբի մոտ կանգ առավ մի սահնակ, և յերեք սպիտակ ձիերից գոլորշի յեր բարձրանում:

— Վոլոդյան յեկավ, — բղավեց մեկը բակում:

— Վոլոդիչկան յեկավ, — կանչեց Նատալյան, ներս վազելով սեղանատուն:

Յե՛վ Միլորդը հաշեց թավ ձայնով— «հաֆ հաֆ» Բանից դուրս յեկավ, փոր տղաներին բռնել եյին քաղաքում, խանութաշարքում (այնտեղ նրանք ման եյին գալիս ու անընդհատ հարց ու փորձ անում, թե փորտեղ կարելի չե գտնել վառող): Վոլոդյան, հենց փոր մտավ նախասենյակ, իսկույն հեկեկաց ու ընկավ մոր վզովը: Աղջկերքը դողդողալով, սարսափած մտածում եյին այն մասին, թե հիմա ինչ պիտի լինի, լսում եյին, թե ինչպես հայրիկը տարավ Վոլոդյային ու Չեչևիցյիներն իր առանձնասենյակը և այնտեղ յերկար խոսում եր նրանց հետ: Մայրիկն ել եր խոսում ու լաց լինում:

— Մի՛թե այդպես կարելի յե, — համոզում եր հայրիկը:— Աստված մի արասցե, կիմանան գիմնադրայում, դուրս կանեն: Իսկ քեզ համար ամսթ ե, պարոն Չեչևիցյի: Լավ չի: Դուք եք գրգռը, և հուսով եմ, դուք կկրեք ձեր պատիժը ձեր ծնողների

կողմից: Մի՞թե այդպես կարելի չէ: Դուք վորտեղ
եք գիշերել:

— Կայարանում, — հպարտ պատասխանեց Չե-
չևիցյինը:

Վոլոդյան հետո պառկել եր, և նրա գլխին դը-
նում եյին քացախով թրջած սրբիչը: Հեռագիր ու-
ղարկեցին ինչ վոր տեղ, և մյուս ուրը յեկավ մի
տիկին, Չեչևիցյինի մայրը, ու տարավ իր վորդուն:

Յերբ Չեչևիցյինը գնում եր, նրա դեմքը խիստ
եր գոռոզ, և աղջկերքին հրաժեշտ տալիս, նա վոչ
մի խոսք չասաց, միայն վերցրեց Կատյայի տետ-
րակն ու գրեց իբրև հիշատակ՝.

«Մոնտիգոմո Բադեյի Ճիրան»:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0386904

4582 30 407.

4582

А. П. ЧЕХОВ
МАЛЬЧИКИ
ГИЗ АССР ЕРЕВАН 1937